

16 DAYS OF ACTIVISM AGAINST GENDER-BASED VIOLENCE
16 DÍAS DE ACTIVISMO CONTRA LA VIOLENCIA DE GÉNERO
16 JOURS D'ACTIVISME CONTRE LA VIOLENCE DE GENRE

16 يوم من مكافحة العنف القائم على النوع الاجتماعي

25 November – 10 December

<http://16dayscwg.rutgers.edu>

16

DAYS

Ekstremizam, nasilje protiv djevojčica i obrazovanje:

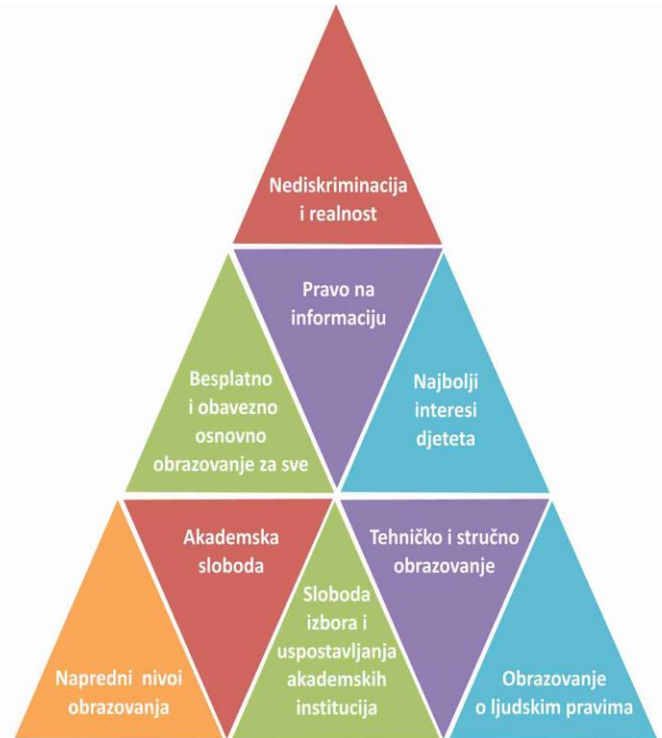
Prevazilaženje barijera državnih i nedržavnih aktera u pravcu ostvarivanja prava na obrazovanje za djevojčice

Uprkos zalaganju feministkinja u pravcu održivog i transformacijskog razvoja, obrazovanje ostaje nedostupno za milione djevojčica.¹ Ovo je naročito relevantno za djevojčice koje čine većinu djece izvan školskog sistema, bez pristupa obrazovanju, koje nikada nisu krenule u školu i koje nikada nisu završile osnovnu školu.² Žene čine dvije trećine od svjetskog broja nepismenih osoba (493 miliona) i rodna jednakost u oblasti obrazovanja do sada nije postignuta.³ Sučene sa ovim realnostima, aktivistkinje i aktivisti za ženska ljudska prava širom svijeta nastavljaju pozivati na zaustavljanje svih oblika nasilja protiv žena i djevojčica. Nasilje protiv djevojčica na putu za školu ili dok su u školi se mora zaustaviti i, kako bi se pronašlo rješenje, ljudsko pravo na obrazovanje za djevojčice mora biti realizovano.

Pravo na obrazovanje za djevojčice

Međunarodni standardi ljudskih prava o pravu na obrazovanje ukazuju da je potreba za obrazovanjem, vještinama i informacijama univerzalna i ključna za ljudski razvoj. Na primjer, Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima navodi da će "obrazovanje biti usmjereno na puni razvoj ljudske ličnosti i osnaživanje poštovanja ljudskih prava i osnovnih sloboda."⁴ UN Konvencija o pravima djeteta razrađuje i referiše na obrazovanje kao proces usmjeren na "razvoj djetetove ličnosti, talenata i mentalnih i fizičkih sposobnosti do njegovog/njenog punog potencijala."⁵ Pravo djevojčica da imaju pristup i koristi od obrazovanja/školanja moraju biti posmatrani kao "cilj sam po sebi, umjesto [samo kao] sredstva za postizanje drugih ciljeva."⁶

Sa 189 država potpisnica, UN Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije protiv žena (CEDAW) predstavlja jedan od najšire ratifikovanih međunarodnih sporazuma o ljudskim pravima. Iako veliki broj rezervi na ovu Konvenciju predstavljaju izazov za njenu primjenu u praksi, veoma mali broj zemalja je stavilo rezerve ili deklaracije u vezi sa članom 10. CEDAW-a koji je odnosi na pravo na obrazovanje.⁷ U skladu sa CEDAW-om, obećano osnaživanje kroz obrazovanje se ne postiže samo kroz povećanu svijest o pravima žena i djevojčica, već i kroz rušenje snažnih rodni stereotipa i ideologija zasnovanih na ideji da žene trebaju biti potčinjene i da im se trebaju uskratiti njihova ljudska prava.

Pravo na obrazovanje obuhvata sve navedeno

Ekstremizam i nasilje protiv djevojčica

Mnoge grupe koje negiraju ljudska prava žena i djevojčica, uključujući državne i nedržavne aktere, koriste argumente vezane za religiju, kulturu i tradiciju kako bi opravdale rodno zasnovano nasilje i diskriminaciju protiv djevojčica.⁸ Ovi ekstremni stavovi negiraju ljudska prava žena i djevojčica i često su predmet rasprava. Radi toga, djevojčice koje se suprotstavljaju fundamentalističkim ideologijama pokušavajući da ostvare pristup obrazovanju ili jednostavno izražavaju nenormativne rodne identitete i seksualnosti su često u opasnosti da budu izložene rodno zasnovanom nasilju.

Nasilje i strahovi od nasilja koje nameću ekstremističke grupe ili pojedinci koji podržavaju njihove ideologije su među pretežnim razlozima koji sprečavaju djevojčice da pohađaju školu i završavaju obrazovanje.⁹ U sredinama gdje ekstremisti teže da preuzmu sve privatne i javne prostore, povećavaju se opasnosti da djevojčice budu izložene silovanju, seksualnom uznemiravanju, zastrašivanju i prijetnjama.¹⁰ Siromaštvo, militarizam, oružani sukob, nedostatak sanitarnih uslova i duga putovanja u školu čine jednostavan čin izbora pohađanja škole činom prkosu i otpora djevojčica i njihovih porodica, što ih često dovodi u situacije da budu još više ranjive i izložene nasilju.

Napadi na djevojčice koje pokušavaju da ostvare pristup obrazovanju i napadi koji ciljaju djevojčice u školama direktno utiču na mnoge živote – ne samo na djevojčice, već i osobe koje ih podržavaju – članice i članove njihovih porodica i nastavnice i nastavnike. Svaki napad na djevojčice na putu u školu ili u školi ukazuje cjelokupnim zajednicama da ne postoji sigurno mjesto za djevojčice i porodice koje se ne poštuju tradicionalne ili svete patrijarhalne prakse i uloge. Ovo često vodi situacijama u kojima porodice ili državne institucije isključuju djevojčice iz obrazovanja, kako bi se one „zaštitile“. Na primjer, nakon napada na škole u Pakistanu i Nigeriji u posljednjih nekoliko godina, škole za djevojčice u „rizičnim područjima“ su trajno zatvorene. Čak i kada škole ostanu otvorene, porodice ne dozvoljavaju djevojčicama da odlaze u škole jer se plaše novih napada. Na ovaj način, većina mjera koje preduzimaju porodice i državne institucije u odgovoru na napade na djevojčice na putu u školu ili u školi koja je meta ekstremističkih grupa često vode daljim kršenjima ljudskog prava na obrazovanje.

Štetne prakse

U globalnom kontekstu, diskriminirajuće rodne uloge i štetne prakse kojim su izložene djevojčice imaju dugoročni uticaj na njihove živote i utiču na sva njihova prava, uključujući njihovo pravo na pristup, uživanje i dobiti od obrazovanja. Asimetrije i razlike koje proizilaze iz patrijarhata i društvenih nejednakosti koje su njegov rezultat ugrožavaju obrazovne sisteme i javne politike, i često uzrokuju isključivanje djevojčica iz škola i kvalitetnog obrazovanja.¹⁶ Stoga, sve aktivnosti državnih institucija i nevladinih organizacija usmjerene na pitanja kršenja ljudskih prava žena i djevojčica moraju uzeti u obzir uzroke rodne nejednakosti i rodno zasnovanog nasilja. Napadi na djevojčice koje pokušavaju ostvariti svoje pravo na obrazovanje se često dešavaju zbog postojećih negativnih vjerovanja i stereotipa koji opravdavaju prakse potčinjavanja žena i djevojčica kroz nasilje. Ovi napadi se dešavaju i zbog toga što ekstremističke ideologije često posmatraju pravo na obrazovanje kao transformativno pravo koje ugrožavaju status quo, i radi toga društvena promjena se posmatra kao prijetnja. Države članice imaju obavezu da „uspostave pravne strukture kako bi osigurale da se štetne prakse hitno, objektivno i nezavisno istraže, da postoji efektivna primjena zakona i da su efektivni mehanizmi zaštite prava osigurani osobama koje su pretrpjele štetu/povredu kao posljedicu takvih praksi.“¹⁷ Države moraju takođe „izričito zakonom zabraniti i adekvatno sankcionisati ili inkriminisati štetne prakse, u skladu sa težinom djela i povredom koja je uzrokovana štetnom praksom, osiguraju sredstva za spriječavanje, zaštitu, oporavak, reintegraciju i naknadu štete za žrtve, i da se bore protiv nekažnjavanja za štetne prakse.“¹⁸

Sredstvo 1: Ova dva Opšta komenatra UN tijela za ljudska prava su korisna. Opšti komentar UN Komiteta za prava djeteta Br. 13 o pravu djeteta na slobodu od svih oblika nasilja (2011)¹² i Opšti komentar 13 Komiteta o ekonomskim socijalnim i kulturnim pravima o pravu na obrazovanje (2009)¹²

Sredstvo 2: Kod kreiranja politika, akcija i strategija za garantovanje sigurnosti djevojčica u školama, važno je referisati na čl. 1 CEDAW-a.²³ Indirektna i nehotična diskriminacija može biti jednako štetna kao i ciljana diskriminacija i nasilje protiv djevojčica.

Sredstvo 3: Kod usmjeravanja pažnje na štetne prakse, korisno je da aktivistkinje i aktivisti za ženska ljudska prava da referišu na zajedničku opštu preporuku/opšti komentar br. 31 Komiteta o uklanjanju diskriminacije protiv žena, i br. 18 Komiteta o pravima djeteta o štetnim praksama (2014).²⁴

Sredstvo 4: Države mogu usvojiti privremene specijalne mjere u obrazovanju kao način da efikasno zaštite djevojčice od nasilja u okviru osiguravanja njihovog prava na obrazovanje. CEDAW Opšta preporuka 25 o privremenim specijalnim mjerama je sredstvo koje može biti korisno za aktivistkinje i aktiviste za ženska ljudska prava, kada daju preporuke za državne akcije i politike u pravcu garantovanja prava djevojčica na obrazovanje.²⁵

Državne obrazovne politike i prakse

Uprkos postojanja detaljnog pravnog okvira i globalnog političkog konsenzusa u vezi sa pravom na obrazovanje za sve, zabilježeni su sve učestaliji napadi protiv djevojčica koje žele ostvariti pristup obrazovanju. Napadi protiv djevojčica u školi ili na putu za školu su naglasili ranjivu prirodu postignuća u oblasti obrazovanja širom svijeta. Sve dok se nastavljaju napadi ekstremističkih grupa na djevojčice koje pokušavaju ostvariti pristup i uživati njihovo pravo na obrazovanje, mogućnost pristupa, dostupnost, prilagodljivost, prihvatljivost i kvalitet obrazovanja za sve će nastaviti da ide unazad.

Države moraju istražiti napade protiv djevojčica koje potražuju svoje pravo na obrazovanje, i moraju spriječiti buduće napade kroz preduzimanje svih nužnih akcija. Međutim, u većini slučajeva, napadi na grupe djevojčica u školama rezultiraju zatvaranjem škola i kršenjem prava djevojčica na obrazovanje. Rodno zasnovano nasilje protiv djevojčica se ne istražuje i dokumentuje, i počinioci nasilja protiv djevojčica se ne pozivaju na odgovornost. Na drugom nivou, bez obzira na motive napada protiv djevojčica, države moraju nastaviti rješavati osnove strukturalne diskriminacije i negativnih rodni stereotipa. Obrazovne politike i sistemi moraju biti usmjereni na uzroke i posljedice napada protiv djevojčica koje otvaraju pristup obrazovanju. Kako bi se to omogućilo, potrebno je da osiguraju kontinuirane obuke o rodnoj ravnopravnosti, sistematična istraživanja i unaprijeđenje prikupljanja podataka.

Ažurirajte vase znanje

Međunarodna tijela za ljudska prava, ekspertice i eksperti usmjeravaju sve više pažnje na potrebu integrisanja strategija za postizanje prava djevojčica na obrazovanje i uklanjanje svih oblika nasilja protiv djevojčica. Bez usmjeravanja pažnje na ove nedostatke, nećemo biti u mogućnosti da ostvarimo pravo na obrazovanje za sve, kao jedno od kritički važnih područja za održiv i transformirajući razvoj za siromašne zajednice i države širom svijeta. Važno je redovno pratiti interpretaciju i proširivanje međunarodnih standarda o ljudskim pravima koji su usmjereni na dobrobit djevojčica i borbu protiv ekstremizma.

Primjenite okvir ženskih ljudskih prava

Čak i kada nije sigurno ili strateški dobro otvoreno pominjati ženska ljudska prava u vašem radu, od suštinske je važnosti primijeniti okvir kako bi razumijeli probleme sa kojim se suočavaju žene i djevojčice i zagovarali rješenja. Okvir ljudskih prava je koristan u rješavanju diskriminacije protiv djevojčica; razumijevanje povezanosti diskriminacije i rodno zasnovanog nasilja i dokumentovanje kršenja prava na obrazovanje. Feministički pristup ljudskim pravima mora razmotriti probleme i rješenja korištenjem holističkog pristupa zbog toga što su sva prava svih žena i djevojčica dio vizije za promjene.

Diskriminacija i prepreke se vremenom mijenjaju

Aktivnosti zagovaranja se moraju prilagođavati sa nastankom novih izazova. Važno je razumijeti načine na koje su djevojčice izložene nasilju kada pokušavaju ostvariti svoje pravo pristupa obrazovanju. Slično tome, kada se uključe u školovanje i kroz obrazovni sistem, djevojčice često bivaju izložene nasilju, na primjer tjelesno kažnjavanje. Budući da se diskriminacija i neravnopravnost vremenom mijenjaju, važno je kontinuirano praćenje i dokumentovanje diskriminacije i prepreka stvarnoj ravnopravnosti.

Zagovarajte integrisane strategije

Sve se više prepoznaje da djevojčice imaju ključnu ulogu u rješavanju najstražnijih razvojnih problema sa kojima se svijet danas suočava. Pristup kvalitetnom obrazovanju i slobodi od nasilja u djetinstvu i adolescenciji može transformisati pristup ravnopravnosti i mogućnostima tokom života žene. Integrisanje prava djevojčica na obrazovanje i adresiranje rodno zasnovanog nasilja može imati višestruke rezultate u intimnim odnosima: sprečavanje i adresiranje silovanja i seksualnog uznemiravanja; sprečavanje dječijih brakova i maloljetničkih trudnoća; sprečavanje trgovine djevojčicama. U dugoročnom smislu, ove ideje pomažu promovisanje ravnopravnosti muškaraca i žena u porodici i na radnom mjestu.

Mobilizirajte djevojčice, dječake i njihove porodice

Uključite djevojčice, dječake i njihove porodice, kao i nastavnice i nastavnike koji su spremni saslušati i uključiti se u podizanje svijesti o važnosti prava na obrazovanje i prava na život slobodan od nasilja. Kontinuirano gradite njihove vještine i organizujte kljube djevojčica i grupe rodne ravnopravnosti u vašoj zajednici i u školama. Organizujte podršku za djevojčice koje su spremne preuzeti rizike kako bi ostvarile i uživale svoje ljudsko pravo na obrazovanje.

Translated by: Aleksandra Petrić, Foundation United Women Banja Luka, Bosnia and Herzegovina

¹ An estimated 31 million girls of primary school age and 32 million girls of lower secondary school age were out of school in 2012. UNICEF, *Girls Education and Gender Equality*, http://www.unicef.org/education/bege_70640.html

² UNESCO, *Girls Education Fact Sheet* (2013), <http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/ED/GMR/images/2011/girls-factsheet-en.pdf>

³ UNESCO Institute for Statistics, *International Literacy Data 2013*, <http://www.uis.unesco.org/literacy/Pages/data-release-map-2013.aspx>

⁴ Universal Declaration on Human Rights, Article 26(2), <http://www.un.org/en/documents/udhr/>

⁵ UN Convention on the Rights of the Child, Article 29(1)(a), <http://www2.ohchr.org/english/law/crc.htm>. The UN Committee on the Rights of the Child expansion on this in General Comment No 1 with respect to the aims of education is available at: [http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/\(symbol\)/CRC_GC_2001_1.En?OpenDocument](http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/(symbol)/CRC_GC_2001_1.En?OpenDocument).

⁶ Report of the UN Special Rapporteur on Education, E/CN.4/1999/49, 13 January 1999, para. 13.

⁷ UN Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (hereinafter CEDAW) (1979), <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CEDAW.aspx>

⁸ AWID, *Religion, Culture and Tradition: Strengthening Efforts to Eradicate Violence Against Women*, September 2013. <http://www.awid.org/publications/religion-culture-and-tradition-strengthening-efforts-eradicate-violence-against-women>

⁹ Right to Education Project, *Background Paper on Attacks Against Girls Seeking to Access Education* (2014). http://www.right-to-education.org/sites/right-to-education.org/files/resource-attachments/HRC_Report_Attacks_on_Girls_2015_En.pdf

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ UN Committee on the Rights of the Child General Comment No 13 on the right of the child to freedom from all forms of violence (2011), http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/CRC.C_GC.13_en.pdf

¹² UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights General Comment 13 on the Right to Education (2009), <http://www.refworld.org/docid/4538838c22.htm>

¹³ CEDAW Article 1 reads: "For the purposes of the present Convention, the term "discrimination against women" shall mean any distinction, exclusion or restriction made on the basis of sex which has the effect or purpose of impairing or nullifying the recognition, enjoyment or exercise by [girls], on a basis of equality of [boys] and [girls], of human rights and fundamental freedoms in the political, economic, social, cultural, civil or any other field."

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ UN Committee on the Elimination of Discrimination Against Women General Recommendation No 25 on temporary Special Measures (2000), [http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/General%20recommendation%2025%20\(English\).pdf](http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/General%20recommendation%2025%20(English).pdf)

¹⁶ Joint general recommendation/general comment No. 31 of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women and No. 18 of the Committee on the Rights of the Child on harmful practices, Para 6 (2014), http://tbineternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW/C/GC/31/CRC/C/GC/18&Lang=en

¹⁷ Para 13 of joint general recommendation/general comment

¹⁸ *Ibid.*